

فقہ مصور عبادات

آسان سازی و آموزش احکام اسلام

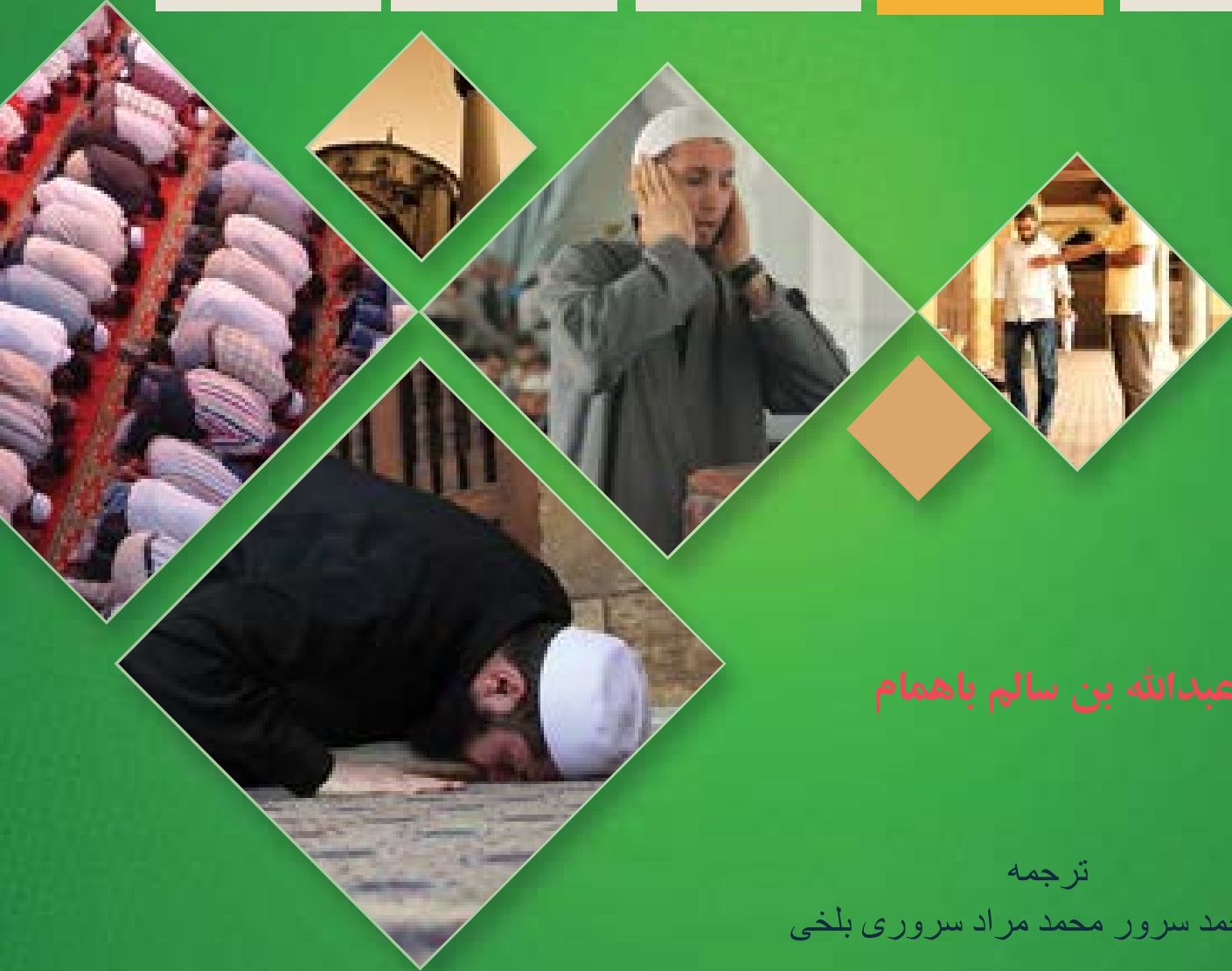
حج

زکات

روزہ

نماز

پاکی

د. عبدالله بن سالم باہمام

ترجمہ

د. محمد سرور محمد مراد سروری بلخی

نماز صاحبان ع ذر

نماز صاحبان عذر

خواهی‌ده نماز بخواند، اگر به پهلو نیز قادر نبود، بر پشت بخوابد، و پاهایش را بسوی قبله دراز کند، اگر اینهم برایش آسان نبود، بهر گونه که برایش ممکن بود نماز بخواند.

و دلیلش هم فرموده خداوند ﷻ: (از الله تعالی بقدر توان بترسید) [التغابن: ۱۶] می‌باشد، و نیز فرموده آنحضرت ﷺ به عمران بن حصین رضی الله عنه: (نماز بخوان ایستاده، اگر نتوانستی نشسته بخوان، اگر نتوانستی بر پهلو بخوان).^(۱)

از احکام نماز بیمار

۱. اگر بیمار نشسته نماز خواند و توان سجده را داشت، بروی سجده کردن واجب است.
۲. اگر بیمار نشسته نماز خواند و از سجده کردن عاجز بود، پس با بدنش به رکوع و سجده اشاره می‌کند، و سجده اش پائین تر از رکوعش می‌باشد، اگر اشاره با بدن مشکل بود، با سرش اشاره می‌کند، همچنین اگر بر پشت خوابیده نماز خواند با سر خود اشاره می‌کند.
۳. اگر برای بیمار وضوء کردن در هر نماز مشکل بود، و یا خواندن نمازها در اوقاتش مشقت بار بود، میتواند جمع بین دو نماز ظهر و عصر، و بین مغرب و عشاء در وقت اولی و یا دومی برپایه اینکه کدام یک برایش مناسب تر است بکند.
۴. تا زمانی که بیمار عقلش کار می‌کند، نماز هرگز از وی ساقط نمی‌شود، برای بیمار شایسته نیست که به بهانه بیماری در مورد نماز سستی کند، باید بقدر توان در ادای نماز کوشش کند.

(۱) بروایت بخاری.

مطالب

تعریف عذرها

نماز بیمار

از احکام نماز بیمار

نماز مسافر

مقصود از سفر

نماز مسافر در اتوبوس

جمع بین دو نماز

نماز خوف

وصف نماز خوف

صاحبان عذر

بیماری، سفر، خوف.

۱- نماز بیمار

بر مریض لازم است تا نماز را بقدر توانش اداء کند، اگر مانند انسان تندرست توان ادای آنرا داشت، باید که بهمان گونه بخواند، اگر توانائی آنرا نداشت، پس بقدر توانش مورد بازخواست می‌باشد.

بنابر آن اگر بیمار توانائی قیام را داشت واجب است که ایستاده بخواند، اگر توان ایستادن را نداشت، نماز را نشسته بخواند، اگر توان نشستن رانیز نداشت، بر پهلو رو به قبله

۲- نماز مسافر

برای مسافر واجب است تا نماز چهار رکعتی را قصر کند، (ظهر، عصر وعشاء) را دو رکعت بخواند، بدلیل فرموده خداوند ﷻ: (هرگاه در زمین سفر کردید، بر شما باکی نیست که در نماز قصر کنید اگر بیم داشتید که کفار به شما فتنه ایجاد کنند، کافران هر آئینه برای شما دشمن واضح هستند) (نساء ۱۰۱).

وهمچنین بدلیل آنچه از انس بن مالک رضی الله عنه روایت شده که گفت: (با رسول الله صلی الله علیه و آله از مدینه بسوی مکه برآمدیم، پس نمازها را با ما دو رکعتی اداء کردند، تا اینکه برگشتیم).^(۱)

مقصود به سفر

هر آنچه که در عرف، کلمه سفر بآن گفته میشود، سفر بوده، نماز در آن قصر میشود.

قصر نماز

۱. قصر مسافر پس از ترک خانه های شهریکه در آن سکونت دارد آغاز میشود، برایش قصر نماز جایز نیست تا زمانیکه در خانه مسکونی خود می باشد، زیرا از نبی اکرم (۱) بروایت نسائی.

روایتی ثابت نشده که قصر نماز کرده، مگر بعد از خارج شدن از آبادیهای محل اقامتشان.

۲. اگر مسافر به سرزمینی برسد و قصد اقامت پانزده روزه و یا بیشتر از آنرا کرد، باید که نمازهایش را کامل بخواند، اگر قصد اقامت کمتر ازین روزها را داشت میتواند قصر بخواند، اگر قصد اقامت مدت معینی را نداشت بلکه میخواست بمجرد انجام کارش آنجا را ترک گوید، برایش قصر خواندن تا برگشتش جایز است، هر چند که مدت اقامت بیش از این روزها نیز گردد.

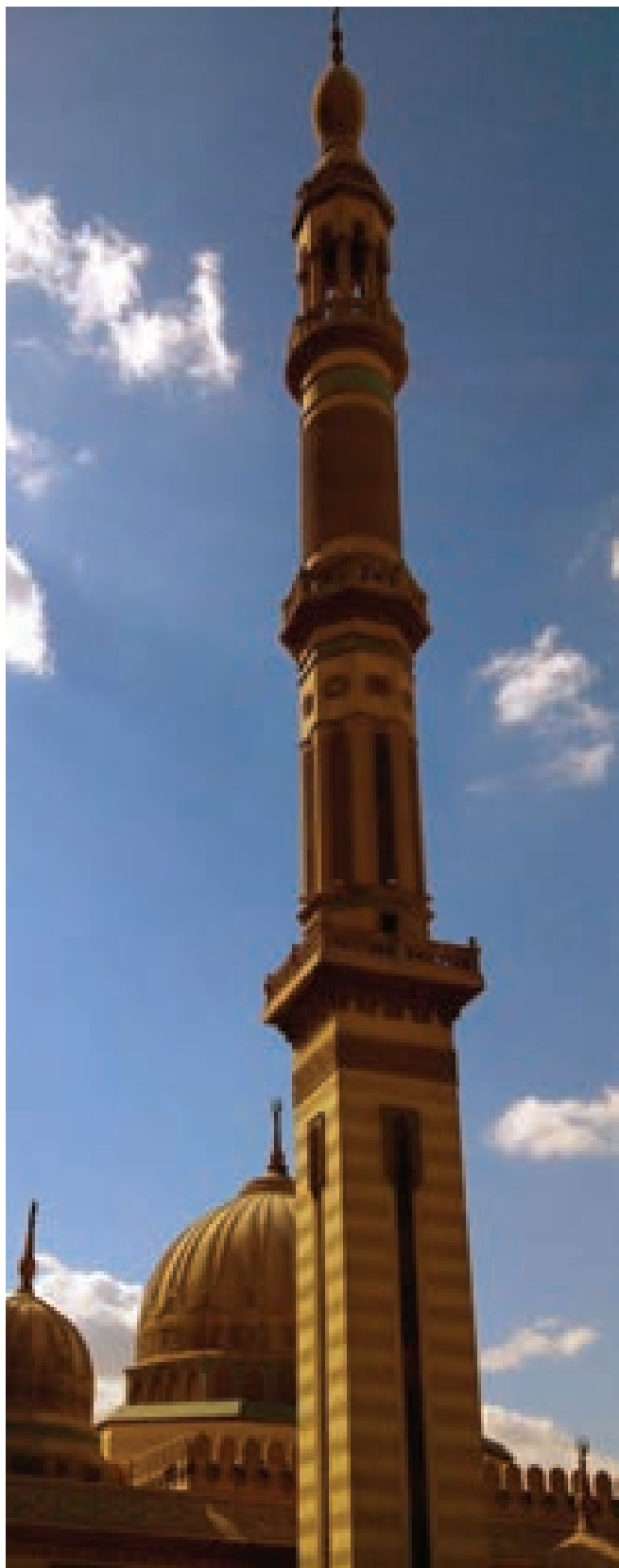
۳. اگر مقیمی در عقب مسافری که نماز را قصر میخواند اقتداء کرد، بروی واجب است تا بعد از سلام دادن امام، نمازش را به اتمام برساند.

جمع کردن میان دو نماز

۱. آیا برای مسافر و بیمار جمع بین دو نماز ظهر وعصر در وقت یکی از آنها، و همچنین میان مغرب وعشاء در وقت یکی از آنها جایز است؟

علماء درین مسئله اختلاف نظر دارند: احناف به این نظرند که برای مسافر و مریض جمع بین دو نماز جواز ندارد، مگر اینکه جمع شکلی باشد، طوریکه نماز اول را در آخر وقتش و نماز دوم را در اول وقتش اداء کند، و دلیل آنها فرموده

خداوند متعال است: (نماز بر مؤمنان فرض وقتی است). در حالیکه جمهور علماء باین نظر اند که برای مسافر با توجه به احادیث صحیحی که درین باره وارد شده جواز دارد، از آنجمله روایت معاذ رضی الله عنه است که میگوید: (با نبی اکرم صلی الله علیه و آله به غزوه تبوک برآمدیم، آنحضرت نمازهای ظهر و عصر را باهم جمع میکرد و همچنین نمازهای مغرب و عشاء را نیز باهم جمع میکرد) (بروایت مسلم).

اما در مورد بیمار، نیز جمع صلاتین را برایش مجاز دانسته اند بنا بر قیاس به سفر بعلت وجود مشقت میان هر دو، اگر در وقت نماز اولی جمع کرد جمع تقدیم و اگر در وقت نماز دومی بود جمع تاخیر میباشد.

۲. لازم نیست که جمع و قصر با هم انجام شود، احیاناً جمع و قصر باهم میباشند، و گاهی جمع میشود، ولی قصر نمیشود.

نماز مسافر در اتوبوس

۱- اگر نفلی باشد

نمازش صحیح است با عذر و یا بدون عذر باشد، بدلیل آنچه که ثابت شده رسول الله صلی الله علیه و آله سوار بر مرکبشان به هرسوئی که رهسپار بود، نفل می خواندند.^(۱)

۲- اگر فرضی بود

نماز صحیح است، اگر توان پیاده شدن برای نماز خواندن در زمین را نداشته باشد، یا اینکه اگر پیاده شد از سوار شدن عاجز است، و یا بر جانش از دشمنی بیم دارد، و یا مانند آن، دارای چندین حالت است، که از آنجمله:

أ - توان روبرو قبله شدن را دارد و نیز رکوع و سجده را میتواند انجام دهد، مانند اینکه در کشتی باشد، بر وی لازم است تا نماز به همان گونه عادی اداء کند، زیرا که توانائی آنرا دارد.

ب - توانائی رو به قبله شدن را دارد، ولی توانائی رکوع و سجده را ندارد، بروی لازم است که در هنگام تکبیر تحریمه رو به قبله باشد، پس از آن طبق توجه اتوبوس به هر سو نماز میخواند، و برای رکوع و سجده اشاره میکند.

(۱) بروایت بخاری.

۳- نماز خوف

نماز خوف در کشت و خونیکه مباح باشد، مشروع است، چه در اقامت باشد و یا در سفر، و دلیل مشروعیتش از قرآن و سنت است:

۱. از قرآن فرموده خداوند عَلَّامٌ: (واگر در میان آنها بودی و برایشان نماز اقامه کردی، باید گروهی از آنها با تو بایستند و سلاحهایشانرا با خود بگیرند، هنگامیکه سجده کردند، در عقب شما باشند، و گروهی دیگریکه نماز نخوانده اند، بیایند و با تو نماز بخوانند، احتیاط کنند و سلاحهایشان را با خود بگیرند) (نساء: ۱۰۲).

۲. و از سنت: فعل رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است، طوریکه با یارانشان نماز خوف خوانده اند، و نیز اصحاب آنحضرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بعد از ایشان نیز خوانده اند.

وصف نماز خوف

خوف بر تعداد رکعات تاثیری ندارد، اگر در حال اقامت باشد، بهمان شکل اقامت خوانده میشود، و اگر در سفر باشد نماز قصر خوانده میشود، ولی اختلاف در وصف آن میباشد، و در وصف آن اشکال مختلفی وجود دارد که همه آنها جائز است.

و خوفیکه موجب این گونه نماز میشود، از دو حالت خالی نیست:

حالت اول: حالت خوف حمله دشمن:

نماز به هر شکلی از اشکالی که از نبی اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ روایت شده خوانده میشود، که مشهورترین آن در حدیث سهل بن ابی حمثه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ چنین آمده است: امام باید آنها را به دو گروه تقسیم کند، گروهی بسوی دشمن برای پاسداری میایستند، و گروه دیگر با امام نماز میخواند، و قتیکه امام به رکعت دوم برخیزد، نیت دور شدن از امام را میکند و برای خودش نماز را تمام نموده، سلام میدهد، پس از آن برای پاسداری بسوی دشمن میروند، و گروه اول میآید و با امام رکعت دوم را میخواند، هنگامیکه برای تشهد مینشیند، برمیخیزد و با خود نمازشانرا تمام میکنند، در حالیکه امام منتظر میماند، و قتیکه نشستند و تشهد خواندند امام با آنها سلام میدهد.^(۱)

این شکل در حالتی است که نماز در سفر باشد، و یا در نماز فجر در حال اقامت باشد، اما اگر در حالت اقامت بوده و یا در نماز مغرب باشد، با گروه اول دو رکعت را میخواند، سپس این گروه عزم جدائی از امام را نموده با خودشان نماز را تمام میکنند، و میروند، و گروه دوم میآید و امام با آنها متباقی نماز را میخواند، و قتیکه برای تشهد اخیر مینشیند گروه دوم از او جدا شده با خودشان نماز را تکمیل میکنند، امام منتظر آنها میماند تا اینکه برای تشهد اخیر بنشینند و با آنها سلام میدهد.

حالت دوم: اینکه خوف شدت گیرد، و نتوانند نماز را به گونه که یاد شد اداء کنند:

درین حالت پیاده و سوار رو بسوی قبله نماز میخوانند اگر فرصت یابند، و در غیر آن به هر سمتیکه متوجه بودند نماز میخوانند، چنانچه ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا گفته است: (اگر خوف بیشتر از آن شد، پیاده روان ایستاده بر پاهایشان و یا سواره، رو به سوی قبله و یا غیرقبله نماز میخوانند).^(۲) و برای رکوع و سجده اشاره میکنند، پس نماز میگذارد در حالیکه راه میرود و یا سوار هواپیمایش و یا سوار تانکش طبق حالتی که دارد نماز می خواند، چنین است اگر در حالت جنگ و شدت زدو خورد باشد، و یا غیر ازین حالتی باشد که نماز را به شکل مطلوب

(۱) بروایت بخاری.

(۲) بروایت بخاری.

اداء کرده نمیتواند.بدلیل این فرموده خداوند ﷻ: (اگر خوف داشتید بس پیاده و یا سوار) (بقره ۲۳۹)

در هواپیما نماز میخواند

در کشتی نماز میخواند

در تانک نماز میخواند

